

ULUSLAR ARASI MULTİDİSİPLİNER KADIN KONGRESİNİN ARDINDAN

Kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesinin 75. yıldönümü münasebetiyle DEÜ Fen-Edebiyat Fakültesinin ev sahipliğinde organize edilen Uluslararası Multidisipliner Kadın Kongresi, adında geçen “multidisipliner” nitelemesini gerçekten hak ettiğini ispatlayan bir katılımı 13-16 Ekim tarihleri arasında İzmir’de gerçekleştirildi. Renkli bir mozağin parçalarını oluşturan katılımcıların renkleri farklıydı, siyasi görüşleri, hayatın sabitesini teşkil eden değerler sistemi, dinleri ve mezhepleri, branşları, görüşleri, sorunları ve çözümleri de. Kadının “makûs bir talihi” olduğu ve artık bunun daha hızlı bir ivmeyle değişmesi gerektiği ise bütün bakış açılarının kesişme noktasındaki temel düşünceydi.

17 ayrı salonda, 13 oturum halinde, üç ayrı dille gerçekleştirilen kongrede, her oturumun başlangıç saatinde konferans ve panel salonlarında da sunumlar icra edildi. Edebiyatta kadın, kadın ve kültür, kadın ve dil, din ve felsefede kadın, feminizmler, hukukta kadın, istatistiklerle kadın, kadın, bilim ve teknoloji, kadın emeği, kadın ve Avrupa Birliği, kadın ve cinsellik, kadın ve çeviri, kadın ve denizcilik, kadın ve dil, kadın ve eğitim, kadın ve göç, kadın ve kültür, kadın ve sağlık, kadın ve siyaset, kadın ve tarih gibi ana başlıklar altında kadının dünya üzerinde gerçekleştirdiği pek çok aktivite, karşılaştığı pek çok sorun enine boyuna tartışılmış, daha doğru bir deyişle düşünülmüş oldu. Zira bir yandan töre cinayetleri, şiddet gören kadınlar, toplumsal cinsiyet rollerinin baskısı, çalışan kadının sorunları, boşanma, kadın sağlığı gibi genel geçer konular ele alınırken öte yandan (“Erken dönem Türk Plastik Sanatlarında Kadın”, 19 yy. Rus Edebiyatında Yelena Gan’ın Öykülerinde Kadın”, “Enformal Sektörde Ev-Eksenli Çalışan Kadınlar ve Hindistan’da Sewa Deneyimi” gibi başlıkların örneğinde görülebileceği üzere) edebiyatta, sanatta ve diğer dallarda örneklem ve çözümlenmeler üzerinden düşünme imkânı veren sunumlar mevcuttu.

Bazen 4-5 dinleyicinin bulunduğu, bazen de yer bulma zorluğunun yaşandığı sunum salonları arasında mekik dokuyan ve kimseyi rahatsız etmeden bir salondan çıkıp diğerindeki sunuma yetişme telaşına kapılan katılımcıların çoğunun akademisyen olduğu söylenebilir. Bu konu, sadece katıldığım oturumlardaki konuşmacıların kendilerini tanıtmaları sürecinde edinilen bilgiye istinat ettiği için “izlenim” düzeyinde kaldı. Çünkü organizasyon komitesi yaka kartlarına da, bilimsel

F. Asiye ŞENAT KAZANCI

Dr., S. Ü. İlahiyat Fakültesi
Tefsir Bilim Dalı Öğretim Görevlisi

programa da katılımcıların sadece isimlerini yazmayı uygun görmüştü. Özet kitabına ise sadece kurumlar yazılmıştı. Böyle olunca karşınızdaki kişiye sormadığınız ve o söylemediği sürece unvanı, kurumu, konumu hakkında bilgi sahibi olma şansınız yoktu. Pek çok katılımcı tarafından eleştirilen bu durum aslında anlamlı bir eşitlik durumuna zemin hazırlamış oldu. Zira böylece sadece programda yazılı olan konu başlığına göre karar verme serbestisi, unvandan etkilenecek bir tebliği dinleme riskini de azaltmış oldu. Böylece bir lisans öğrencisini de, akademik hayatın hemen başında bir yüksek lisans öğrencisini de, konusuna yıllarını vermiş bir profesörü de aynı salonlarda dinleme fırsatı doğmuş oldu. Hepsinden önemlisi, içeriğini iyi yansıtmayan başlıklar hariç kişiye değil, konuya göre karar vermenin doğru yatırım olduğu kanaati daha da pekişmiş oldu.

Son yüz-yüz elli yıllık süreçte çoğu kez tartışma konuları üreten bir alan olarak zihinlere nakşolan dinde kadın başlığı altında ele alınan konu ve sunulan tebliğlerin, en geniş katılımlı oturumlara sahne olduğunu iddia etmek hatalı olmayacaktır. Karalama ya da savunmaya yolu düşürmeden bir arada konuşulması, düşünülmesi bir hayli zor olan bu konuda dinî ve kadını kendi doğası içinde ele almanın yolu da aranmış oldu. (mu?) En azından malumun ilamı sadedinde; olumlamak ya da reddetmek dolayımında da olsa dinin ne dediği ve ne demediğinin önemszenmeye devam ettiğine dair taze bir delil daha ortaya çıkmış oldu.

İzmir'deki fikir serbest pazar, birbirinden son derece farklı başlıkların bir araya gelmesiyle gerçekten son derece renkli bir fikir ve algı örüntüsü oluşturdu. Üzerinde en çok durulan birkaç konunun detayı hakkında bilgi vermek, kongrenin atmosferini ifade etmek açısından faydalı olacaktır. Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne uyum sürecinde geliştirdiği yapılanmada kadının rolü, geniş ölçüde ele alınan konulardan biriydi. Avrupa Birliği projelerinde kadının görev almasının, fikir üretmesinin gerekliliğini işleyen tebliğler, aynı zamanda bu konuda yapılan çalışmalarından haberdar olunmasını da sağlamış oldu. Şiddet sorunu da pek çok boyutuyla ele alınan bir diğer konuydu. Hastaneye intikal etmiş vakaların analizi, hastanede bu durumdaki kadınla ilgilenen/ilgilenecek meslek elemanlarının şiddetle ilgili tutumlarının değerlendirilmesi, şiddete maruz kalan kadınların hayat algıları, konunun dinle irtibatlandırılıp irtibatlandırılmayacağı gibi başlıklar taşıyan sunumlar, konu evreninin ne oranda geniş tutulduğu hakkında fikir verebilir.

Kadının ekonomik açıdan desteklenmesi, kadın girişimcilerin projelerinin kredilendirilmesi, kadın yoksulluğuna yerel çözümler üretme yöntemleri, ev kadınlarının mali açıdan güçlendirilme yollarıyla ilgili sunumlar, kadının sırtında taşımak zorunda kaldığı onca yükün arasından hiç olmazsa ekonomik sebeplerle oluşan ağırlığı alma yolundaki çabalar adına önem taşımaktadır.

Kadın kongresinde üzerinde çok sayıda çalışma yapılan alanlardan biri de sanat ve edebiyat alanlarında özne veya nesne olarak yer alan kadındı. Romanlarda, hikâye ve masallarda, halk anlatıları ve efsanelerde, şiirde, müzik, resim ve heykel sanatında işlenen kadın imgesi üzerine yorumlar yapıldı, bu alanlarda eser

veren kadınlar tanıtıldı. Yine aynı alanlarda farklı kültürlerin yapıtları üzerine yapılan karşılaştırmalı çalışmalar, farklı kültür ve coğrafyalarda kadının konumunu kıyaslama, aradaki benzerlik ve farklılıkları da görme şansı sunmuş oldu.

Medya başlığı altında ise sektörde kadının temsili, karşılaştığı zorluklar gibi konulardan ziyade, bu alanda var edilen kadın imgesi üzerine odaklanmış çalışmalar ağırlıktaydı. Sinema, reklam filmi ve dizi kahramanı kadınların özelliklerinin, toplumsal cinsiyet rolleri, namus, cinsellik, annelik, dulluk gibi farklı değişkenler bağlamında analiz edilmesi, toplumsal bilinçaltına enjekte edilen kuramları göstermesi açısından önemliydi. Kadın ve erkek dergilerindeki kadın tasavvuru ile kadınlara ilgili çeşitli başlıklar altında verilen haberlerin ele alınış tarzı da aynı noktaya ışık tutacak evsafa çalışmalara konu olmuştu. “Gündüz kuşağı kadınları” olarak adlandırılan programların potansiyel seyircisine sunulan konular ile kullanılan dil de kongrede değerlendirildi.

Tarihsel bağlamda kadınlara ilgili yaşantılar da çok geniş bir coğrafyaya dair, farklı alan araştırmalarına konu olmuştu. Bu kadar genişlik ve renklilik içinde değişmeyen tek şey, kadının her zaman erkeğe göre daha meşakkatli bir hayatı yaşamak zorunda kaldığı, daha fazla sorunu aşması gerektiği idi. Bazen erkeklerin, bazen kadınların bizzat kendilerinin ürettiği sınırlılıklar sebebiyle dün ile bugün yaşanan hayat arasında karşılaştırma yaparken “iyi” zamanı, zemini bulmak, bir hayli zor görünüyordu. Üstelik pek çok “modern” kadının itirafıyla “modern çağ” kadını en fazla yoran koşulları üretti: Hem evde, hem işte daima çift vardiya çalışmak. Geriye döndürülemeyecek bu süreçte kadını bu alanlardan birisine yönlendirmek yerine en zoru başararak hırpalanmadan ikisinde de var olmasını sağlayacak çözümleri üretmenin gerektiği ortadadır. Ancak bu gerçekleşene kadar, “mutlu, mutmain ama çok yorgun” olmanın çilesini çeken nesiller bedelini ödemeye devam edecekler. Bu noktada Polyannavari bir teselli işe yarıyor: “Hayatı dolu dolu, hatta biraz fazla dolu yaşıyoruz.” Toplumsal cinsiyet rolleri, doğal cinsiyet rollerine bu kadar baskı yapmaya devam ettikçe, yarını da bu minval üzere yaşama riskine karşı duyarlı olunmalıdır. Farklı alanlarda onların sahip oldukları kimi zenginlikleri yitirmiş olsak da, bizim bugün anneannelerimizden, onların anneannelerinden göreceli olarak daha şanslı olduğumuz doğrudur. Torunlarımızın ve onların torunlarının da bizden daha şanslı olabilmeleri için bugün zihin yorar, çözüm ararken aslında sadece kadınların değil, aynı zamanda erkeklerin de rahatı ve yaşam konforu için çalışıldığı gözden kaçırılmamalıdır. Zira kadın kaybediyorsa erkeğin, erkek kaybediyorsa kadının kazanma şansı yoktur. Birlikte yaratılan bu iki varlık, eninde sonunda aynı yazgıyı taşırlar: Birini vuran şey, bumerang olur, diğerini bulur.

Tam da bu noktada ve özellikle ikinci dalga feminizmde çok belirgin olan erkek karşıtlığının üçüncü dalga feminizm olarak tanımlanan süreçte zayıflamaya başlaması manidardır. Bu mesaj kongrede defaatle ele alındı. Bununla neredeyse eş zamanlı olarak sadece erkek karşıtlığının değil, erkek egemenliğinde

kadını örseleyen güç göstergelerini elde ederek aynı retorığı kullanan erkekçil/erkeksi kadının da eleştirilmesi, ilişki ağının merkezine gücü yerleştirmenin zaafını da göstermektedir. Önce suni gübreyi ve hormonu üretilen çok kazanç sağlayan, sonra zararlar ortaya çıkıp tat kaybolunca organik adı altında doğala, zaten önceden var olana dönen ve çok paraya satın alan; bakır yerine plastiği, teflonu keşfedip hayatı kolaylaştırıp ucuzlatan ama sonra daha sağlıklı diye yine bakıra dönen insanoğlu, kadın erkek konusunda da insan olmanın ortak paydasına ulaşma kadar hayati bir konuyu da ne yazık ki deneme-yanılma yoluyla, bedel ödeyerek keşfediyor. Tam bu noktada, kadın ve erkek oluşla sadece cinsiyet rollerinin gerektirdiği alanlarda ve oranda ilgilenen, bütün derdi insanla olan bir Kitabın muhataplarının, bu kadar hayati bir mesajı nasıl olup da algılayamadıkları, pratize edemedikleri ve yeterince değerlendiremedikleri sorusu ise hala cevabını arıyor.

Sonuç olarak kadın kongresinin bir daha işaret ettiği üzere, değil gerçek hayatta, sanal âlemde bile “adı olmayan” kadın, yeryüzü ile gökyüzü arasında “adıyla” var olma ve var etme mücadelesine devam ediyor.